

Van Depremini Yaşayan Tıp Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Depremin Uzun Dönem Etkileri

The Longterm Effect of Van Earthquake on Medical Students

Sinemis Çetin Dağlı^{1*}, Selin Tunalı Çokluk¹, Abdullah Sert², Ayşe Yüksel³

¹Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Van

²Sur Toplum Sağlığı Merkezi, Diyarbakır

³İstanbul Arel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, 2011 Van depremini yaşayan, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde depremin yol açtığı eğitim ve sağlık sorunlarını belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tiptedir. Çalışma Van depremini yaşayan 210 öğrenciye yapılmıştır. 23 soruluk anket uygulanmıştır. Veri analizleri SPSS 22.0'da yapılmış, istatistiksel analizlerde tanımlayıcı istatistikler, ki-kare ve Fisher'in kesin testi kullanılmış, p değerinin 0,05'in altında olması anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılanların %70,6'sı erkek, %29,4'ü kadındır. Katılımcıların %50,5'i oturduğu yerin az hasar, %30,4'ü ağır hasar gördüğünü belirtmiştir. Katılımcıların %2,8'i depremden sonra psikolojik problemler yaşadığını, %18,3'ü herhangi bir bağımlılık ve %36,5'inde herhangi bir korku geliştirdiğini belirtmiştir. Öğrencilerin %76,9'u deprem nedeni eğitimlerinde aksama yaşamış, %10,6'sı eğitimine ara vermiş, %3,8'i eğitime başka bir tıp fakültesinde devam etmiş, %27,3'ü okul başarısında düşüş olduğunu belirtmiştir. Kız öğrencilerin eğitimlerinde aksama ve okul başarısında düşüş erkek öğrencilere göre anlamlı olarak fazla bulunmuştur (sırası ile p=0,01, p=0,04). Deprem sonrası maddi sıkıntı yaşayan öğrencilerin okul başarısındaki düşüş, maddi sıkıntı yaşamayanlara göre anlamlı olarak daha fazladır (p=0,02).

Sonuç: Çalışmamızda depremin yarattığı en önemli sonuç eğitimin aksamasıdır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi kampüsündeki öğrencilerde yapılacak kesitsel bir çalışma olağandışı durumların uzun dönem etkileri konusunda daha aydınlatıcı bilgiler verebilir.

Anahtar Kelimeler: Van, tıp fakültesi öğrencisi, depremin etkileri

ABSTRACT

Objective: The purpose of this study is to determine the education and health problems of medicine school students of Van Yuzuncu Yil University affected by the Van earthquake of 2011.

Materials and Methods: The type of study is descriptive. The study was conducted to 210 students who were living in Van when the earthquake happened. A questionnaire of 23 questions was applied. SPSS 22.0 was used to analysis the data, and it was considered meaningful that p value less than 0.05 and descriptive statistics, chi-square and Fisher's exact test were used in statistical analysis.

Results: 70.6% of the participants were male, 29.4% were female. 50.5 % of participants stated that their place of residence was damaged a little and 30.4% was damaged severely. 2.8% had experienced psychological problems after the earthquake, 18.3% had any addiction and 36.5% had developed any fear. 76.9% of the students experienced problems in their education due to the earthquake, 10.6% gave a break to education, 3.8% continued their education in another medical faculty, and 27.3% stated that their school achievement declined. The disruption in girls' education and the decline in school achievement were significantly higher than male students (p=0.01, p=0.04, respectively). The decrease in the school achievement of the students experiencing financial distress after the earthquake was significantly higher than that of those who did not experience financial distress (p=0.02).

Conclusion: The most important result of the study was the disruption of education caused by the earthquake. A cross-sectional study of students at the Van Yuzuncu Yil University campus may provide more informative information on the long-term effects of unusual circumstances.

Key Words: Van, medical faculty student, earthquake effects

Giriş

Afetler, toplum sağlığını fiziksel, sosyal ve ruhsal olarak etkileyen, hastalıklara, sakatlıklara, ölümlere

yol açarak çok ciddi olumsuz sonuçlar doğuran olaylardır (1).

Afetler, oluşma sebeplerine göre; doğal afetler, teknolojik kazalar, istemli olarak insan eliyle

Bu çalışma 5-9 Ekim 2015'te Konya'da yapılan 18. Ulusal Halk Sağlığı Kongresinde poster sunumu olarak sunulmuştur.

*Sorumlu Yazar: Yard. Doç. Dr. Sinemis Çetin DAĞLI, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, 65080 Zeve Kampüsü- Van- Türkiye, Cep Tel: 0 (507) 984 04 59, E-mail: sinemiscetindagli@yyu.edu.tr

Geliş Tarihi: 06.07.2017, Kabul Tarihi: 28.09.2017

oluşturulan olaylar olmak üzere üç ana başlıkta toplanmaktadır (2). Dünyada 2015 yılında doğa kaynaklı afetler nedeniyle ölen insan sayısı yaklaşık yirmi bindir. Bu ölümlerin %50'si deprem kaynaklı, %25'i aşırı sıcak hava dalgası, kalan %25 ise fırtına, sel, heyelan ve soğuk hava koşulları nedeniyle gerçekleşmiştir (3).

Türkiye, dünyanın en aktif deprem hatlarından birinin üzerindedir. Ülkemizin yaklaşık %92'si deprem bölgesidir. Bu bölgelerde yaşayanlar Türkiye toplam nüfusunun %95'i kadardır. 23 Ekim 2011 Pazar günü saat 13.40'ta Van Merkezine bağlı Tabanlı köyü merkezli 7.2 (Mw) büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Bu depremden iki hafta sonra 9 Kasım 2011 Çarşamba günü 21.20'de Van ili Edremit ilçesi merkezli 5.6 (Mw) büyüklüğünde yeni bir deprem meydana gelmiştir. Ana depremden sonra günde ortalama 180 artçı deprem gerçekleşmiş ve bu durum yaklaşık bir ay sürmüştür. Deprem sonrası süreçte onbir binden fazla artçı deprem meydana gelmiştir. Deprem, 644 kişinin hayatını kaybetmesine ve 1966 kişinin yaralanmasına yol açmıştır (4).

Van Depremi, eğitimde önemli aksamalara neden olmuştur. Deprem sonrası Van ilinde eğitim gören öğrencilerin yaklaşık dörtte biri eğitimlerini başka illerde sürdürmüştür. Bu öğrenciler, nakil ve misafir öğrenci olarak diğer illere gitmiştir. Eğitim ve öğretim depremden iki ay sonra Tıp Fakültesi ve Diş Hekimliği Fakültesi ile başlanmış ve 2 Aralık 2011 itibarıyla ilk ve orta dereceli okullarla devam etmiştir (4).

İnsanlar doğal afetler sonra çeşitli duygusal tepkiler sergilerler. Tepkilerin birçoğu normal olabilirken, bazıları travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi ruhsal bozukluklara neden olabilir. TSSB, şiddetli bir travmaya maruz kalmış herkesin gelişme potansiyeli olan yaygın ve kronik bir ruhsal hastalıktır. Yapılan çalışmalar depremden sağ kalanlar arasında TSSB prevalansının %3-8 arasında olduğunu bildirmiştir (5).

Bu araştırma 2011 Van depremini yaşayan Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde depremin neden olduğu eğitim ve sağlık sorunlarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla depremi yaşamış üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri, depremde akraba ve arkadaşlarını kaybetme durumları, deprem sonrası barınma durumları, deprem kaynaklı yaşadıkları sağlık problemleri, sahip oldukları bağımlılık durumları, hafıza problemleri ve yaşadıkları korkular, eğitimlerindeki aksama ve okul başarısındaki değişiklikler sorgulanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırma, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğrenimine devam eden, 23 Ekim 2011 ve 9 Kasım 2011 tarihlerinde meydana gelen her iki Van depremini yaşamış olan 4, 5 ve 6. sınıf öğrencileriyle, Nisan-Mayıs 2015 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Bunun için Tıp Fakültesinde okuyan toplam 210 öğrenci evren olarak belirlenip herhangi bir örneklem seçilmedi. Öğrencilerin 121 (%57,6)'ine ulaşıldı, içlerinde her iki depremi yaşayan öğrenciler seçilerek 109 (%51,9) öğrenci çalışmaya dahil edildi. Çalışmada araştırmacılar tarafından hazırlanan 23 sorudan oluşan anket formu öğrenciler ile yüz yüze görüşülerek uygulandı. Oluşturulan anket soruları ile ilgili geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılmadı. Yapılan çalışma tanımlayıcı tipte bir araştırma olup, yerel etik kurul onayı ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı izin belgeleri temin edildi.

Araştırmaya katılanlardan sözlü onam alındı, öğrencilerin ad ve soyadları anketlerde kaydedilmedi. Bu durum araştırmaya katılanlara bildirildi.

İstatistiksel değerlendirme, Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 22 (Inc, Chicago, Illinois, USA) istatistik analiz programı kullanılarak gerçekleştirildi. İstatistiksel analizlerde tanımlayıcı istatistikler, Ki-kare analizi ve Fisher'in kesinlik testi kullanıldı, p değerinin 0.05'in altında olması anlamlı olarak kabul edildi.

Bulgular

Çalışmaya katılanların %70.6'sı erkek, %29.4'ü kadındır. Katılımcıların yaş ortalamaları 24.07 ± 2.33 'tür. Öğrencilerin %45.9'u ailesi ile birlikte, %54.1'i tek başına depremi yaşamıştır. Yaşanan depremlerin herhangi birinde yaralananların oranı %1.8, aile fertlerinden birini ya da bir yakınını kaybedenlerin oranı ise %5.5 olarak saptanmıştır. Çalışmamıza katılan öğrencilerden göçük altında kaldığını belirten olmamıştır.

Yaşanılan konutun hasarlı olma durumu sorulduğunda; %50.5'i yaşadığı yerin az, %30.4'ü ağır hasar gördüğünü belirtmiş, diğerleri ise hasarsız olarak ifade etmişlerdir. Depremden sonra çadır veya prefabrik yapılarda barındığını belirten öğrencilerin oranı ise %87.2 olarak tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin %18.3'ü deprem döneminde sağlık hizmetlerinde gönüllü olarak görev aldığını belirtmiştir. Deprem sonrası

sağlanan herhangi bir yardım ya da destekten faydalanmadığını ifade eden öğrencilerin oranı %72.5 ve deprem kaynaklı maddi sıkıntı yaşadığını belirten öğrenci oranı da %14.0 olarak saptanmıştır.

Deprem uzun dönemli sonuçları olan sağlığın bozulması, bağımlılık gelişimi, hafıza problemlerinin oluşumu ve korku gelişiminin dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Deprem sonrası sağlık ile ilgili sorun yaşama durumu sorgulandığında öğrencilerin %2.8’i deprem sonrası psikolojik problemler yaşadığını ifade etmiştir. Ayrıca, katılımcıların %18.3 (20 kişi)’ü herhangi bir bağımlılık geliştirdiğini belirtmiş ve en yüksek bağımlılık da sigara (%75.0) olarak tespit edilmiştir. Deprem sonrası korku gelişme oranı %36.5 (40 kişi) olarak tespit edilmiştir. En sık gelişen ilk iki korku ise tekrar deprem yaşama %75.5 (31 kişi) ve kapalı alan korkusu %15.0 (6 kişi) olarak saptanmıştır (Tablo 2).

Deprem uzun dönemli sonuçları ile cinsiyet arasında bir ilişki olup olmadığı incelendiğinde ise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre depremden sonra gelişen korkuları arasında istatistiksel olarak

anlamli fark bulunduğu gözlemlenmiştir (Tablo 3). Öğrencilerin Van depreminde aile üyesi veya yakınıni kaybetme, deprem sonrası çadırda veya prefabrik evlerde kalması, yaşadıkları evin hasar görmesi durumları ile depremin uzun dönemli sonuçları olarak alınan sağlık durumu, herhangi bir bağımlılık, hafıza ile ilgili sorunlar ve korku oluşması) arasında istatistik olarak anlamli fark bulunmamıştır.

Öğrencilerin %76.9’u deprem nedeni eğitimlerinde aksaklıklar yaşamış, %10.6’sı eğitimine ara vermiş, %3.8’i eğitimine farklı bir tıp fakültesinde devam etmiştir. Öğrencilerin %27.3’ü okul başarısında düşüş olduğunu belirtmiştir. Kız öğrencilerin %92.9’u, erkek öğrencilerin %71.1’i eğitimlerindeki aksaklığı belirtirken; kızların %42.3’ü, erkeklerin %21.6’sı da okul başarısının düştüğünü belirtmiştir. Cinsiyet ile eğitimin aksaması durumu arasında istatistik olarak anlamli fark görülmüştür (p=0.019). Deprem sonrası maddi problemler yaşadığını belirten öğrencilerin %53.3’ü, maddi problemler yaşamayanların %22,9’u okul başarısında düşüş olduğunu belirtmiştir, aradaki fark istatistiksel olarak anlamlidir (p=0,026).

Tablo 1. Depremi Yaşamış Öğrencilerde Deprem Uzun Dönem Sonuçları, VAN-2016

Deprem Uzun Dönemli Sonuçları	Evet		Hayır	
	n	%*	n	%
Depremden sonra gelişen ve halen devam etmekte olan herhangi bir sağlık sorununuz var mı?	3	2.8	106	97.2
Depremden sonra ortaya çıkan ve halen devam etmekte olan herhangi bir bağımlılığınız var mı?	20	18.3	89	81.2
Depremden sonra gelişen ve halen devam etmekte olan hafıza ile ilgili probleminiz var mı?	6	5.8	98	94.2
Depremden sonra gelişen ve halen devam etmekte olan korkularınız var mı?	38	36.5	66	63.5

*Satır Yüzdeleri

Tablo 2. Depremi Yaşamış Öğrencilerde Ortaya Çıkan Bağımlılık ve Korku Türleri, VAN-2016

Depremden sonra ortaya çıkan ve halen devam eden bağımlılığınız nedir?	n	%*
Sigara	15	75.0
İnternet	3	15.0
Diğer (alkol, madde alışkanlığı vb.)	2	10.0
Depremden sonra ortaya çıkan ve halen devam eden korkularınız nelerdir?		
Deprem	31	77.5
Kapalı alan	6	15.0
Diğer (ölüm, yüksek ses vb.)	3	7.5

*Sütun Yüzdeleri

Tablo 3. Depremi Yaşamış Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Deprem Uzun Dönem Sonuçları

		Kız		Erkek		p
		n	%	n	%	
Depremden sonra gelişen ve halen devam etmekte olan herhangi bir sağlık sorununuz var mı?	Evet	1	3,1	2	2,6	1,000
	Hayır	31	96,9	75	97,4	
Depremden sonra ortaya çıkan ve halen devam etmekte olan herhangi bir bağımlılığınız var mı?	Evet	8	25	12	15,6	0,282
	Hayır	24	75	65	84,4	
Depremden sonra gelişen ve halen devam etmekte olan hafıza ile ilgili probleminiz var mı?	Evet	3	10,7	3	3,9	0,339
	Hayır	25	89,3	73	96,1	
Depremden sonra gelişen ve halen devam etmekte olan korkularınız var mı?	Evet	15	53,6	23	30,3	0,039
	Hayır	13	46,4	53	69,7	

Tartışma

Deprem tıp fakültesi öğrencileri üzerinde uzun dönem etkilerini incelediğimiz çalışma Van depreminden yaklaşık 4 yıl sonra yapılmıştır. Tıp fakültesi öğrencilerinde depremin uzun dönem etkileri olarak belirlediğimiz, sağlık problemleri, bağımlılıklar ve hafıza problemlerinin çok fazla gelişmediğini ancak %36,5'nin depremden sonra gelişen korkulara sahip oldukları saptanmıştır. Bu korkular incelendiğinde gelişen en sık korkunun yeni bir deprem olma korkusu olduğu gözlemlenmiştir. Ceyhan ve ark. (6) Marmara depremi sonrası yaptıkları çalışmada devam eden korku gelişme durumunu %42 olarak tespit etmişlerdir. Bu korkuların da %17'sinin yeniden deprem yaşama korkusu olduğunu belirtmişlerdir. Abalı ve ark. (7) çalışmasında, katılımcıların %86,3'ü yeniden deprem yaşayacağı korkusuna sahip olduklarını göstermişlerdir. Şeker ve ark. (8) Van depremi sonrası polisler üzerinde yaptıkları çalışmada, katılımcıların %79,2'unun her an deprem olacakmış korkusu yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Yapılan araştırmaların sonuçları da belirsiz, kontrol edilemez ve insan hayatını tehdit eden depremlerin insanlarda korkular yarattığını, yeni bir deprem olma olasılığının da bu korkular arasında en sık görüleni olduğunu ortaya koymaktadır (6-8).

Araştırmada cinsiyet ile depremin uzun dönem sonuçları arasındaki ilişki incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre korku gelişme oranlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Sağlık, hafıza ve bağımlılık oluşması ile cinsiyet arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Yapılmış olan çalışmaların bir kısmında kızların erkeklere göre deprem sonrası psikolojik semptom geliştirmeleri daha fazla olduğu rapor edilmiştir (6, 9-15). Diğer bir kısmında ise kadın ve erkek

cinsiyetler arası fark olmadığı bildirilmiştir (16, 17). Bu bilgiler ışığında olağanüstü durumlarda incinebilir gruplar arasında yer alan kadınlar yaşadıkları travmanın şiddetine göre psikolojik olarak daha fazla etkilenebilirler. Ayrıca toplumsal roller gereği kadınların olumsuz duygularını daha kolay ifade edebileceği ve sonuç olarak daha çok psikolojik sorun belirtmiş olabilecekleri söylenebilmektedir.

Yaptığımız çalışmada depremden sonra aile üyesi veya yakını kaybetme durumu ile depremin uzun dönem etkileri arasında önemli bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Önsüz ve ark. (18) Marmara depreminden sonra yaptıkları çalışmada yakını kaybetmek ile travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve anksiyete bozuklukları arasında anlamlı bir fark saptamadıklarını belirtmişlerdir. Karakaya ve ark. (14) ergenlerde yaptıkları çalışmada psikolojik etkilerin gelişmesi ile yakını kaybetme durumu arasında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmişlerdir. Altındağ ve ark. (19) Ceyhan Depremi sonrası yaptıkları çalışmada depremden bir yakını kaybedenlerde TSSB oranını anlamlı düzeyde olmamakla birlikte daha yüksek olarak bulduklarını bildirmişlerdir. Araştırma bulguları bu çalışmalar ile tutarlılık göstermektedir. Bu durumun aksine Ceyhan ve ark. (6) yaptıkları çalışmada, depremden aileden biri veya yakını kaybetme durumu ile deprem sonrası bağımlılığın oluşması arasında bir ilişki olduğunu, depremden aileden biri veya yakını kaybedenlerin, yaklaşık üçte birinin deprem sonrası oluşan bir bağımlılığa sahip olduklarını belirlemiştir. Shimizu ve ark. (20) bazı kültürlerde yaşanan afetler sonucunda bireylerde oluşan öz disiplin sonucunda alkol tüketiminin azaldığını belirtmektedir. Tanhan ve ark. (21) Van depremini sonrası yakın kaybı yaşayan orta öğretim öğrencilerinin daha yüksek düzeyde travmadan etkilendiklerini tespit etmişlerdir.

Araştırma, deprem sonrası çadır veya prefabrik evlerde barınma durumu ile deprem sonrası sağlık problemi, hafıza sorunları geliştirme, bağımlılık ve korku geliştirme ile anlamlı düzeyde ilişkili olmadığını göstermektedir. Altındağ ve ark. (19) Ceyhan Depremi sonrası yaptıkları çalışmada depremde ev ve mal kaybı yaşayanlarda TSSB gelişme oranının anlamlı düzeyde olmadığını ifade etmişlerdir. Kaya'nın (22) 1999 Marmara ve Bolu-Düzce depremi sonrası üniversite öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada da deprem sonrası barınma şekli ile depresyon arasında ilişki bulunmadığını belirtilmektedir. Bu çalışmalar araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Bununla beraber Ceyhan ve ark. (6) deprem sonrası çadır veya prefabrik evlerde barınma durumu ile deprem sonrası sağlık probleminin oluşması ve herhangi bir korku geliştirme arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığını göstermekte iken çadır veya prefabrik evlerde barınanlarında deprem sonrası ortaya çıkan bir bağımlılık ve hafıza sorunlarının daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Deprem sonrası yaşama biçimlerini, barınma yerlerini zorunlu olarak değiştirenlerin, bu değişiklikler ile baş ederken zorlandıkları ancak normal hayata geçiş süreci tamamlandıktan sonra uzun dönem etkilerin ortaya çıkmadığı ifade edilebilir.

Van depreminden sonra kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre eğitiminde anlamlı olarak daha fazla aksama saptanmıştır. Bu bulgu yapılan çalışmaların büyük bir kısmı ile çelişmektedir. Bu durumun sebebi olarak da üniversite öğrencilerinin eğitimde aksama olarak başka bir tıp fakültesinde eğitime devam etmek ve eğitime ara vermek ifadelerini tercih etmesi sayılabilir. Başka bir sebep olarak da yapılan diğer çalışmaların ilk ve orta öğretim düzeyi öğrencilerini kapsamasından kaynaklanabileceği düşüncesindeyiz.

Yaptığımız çalışmada deprem sonrası maddi sıkıntı yaşadığını belirten öğrencilerin diğer öğrencilere göre okul başarısında düşüş istatistiki olarak anlamlı olarak saptanmıştır. Erdoğan (23) 5. Sınıf öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada ailenin sosyo-ekonomik düzeyleri ile öğrencilerin okul başarılarını değerlendirmiş, üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarından akademik olarak daha başarılı olduklarını saptamıştır. Hacıfazlıoğlu ve ark. (24) lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada ailelerinin gelir durumlarını yüksek ve orta algılayan öğrencilerin akademik başarısının, ailelerinin gelir durumlarını düşük algılayanlardan anlamlı yükseklikte olduğunu tespit etmişlerdir. Yapılan araştırmalar

çalışma bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Yukarıdaki bilgilerin ışığında, ailelerinin gelir düzeylerini orta ve üst olarak algılayan öğrencilerin psikolojik ve sosyal olarak rahat bir ortamda eğitimlerini sürdürebilirken bu durumun aksine ailelerinin gelir düzeylerini düşük olarak algılayan öğrencilerin ise gelecek kaygısı, geçim sıkıntısı gibi durumlardan dolayı aşırı sorumluluk altında hissetmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu durum da öğrencinin güven duygusunu kaybetmesine, bununla birlikte korku ve endişenin gelişmesine neden olabilmektedir. Buna ek olarak deprem gibi travmatik bir olay yaşayan öğrencilerin okul başarısında düşüş olması da beklenen olağan bir durum olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Van depremini yaşayan Tıp Fakültesi öğrencileri ile yapılan çalışmada deprem sonrası uzun dönemli ruhsal sağlık durumunun saptanması amaçlanmıştır. Depremin neden olduğu en önemli sorun eğitim ve öğretimde aksaklık olarak bulunmuştur. Eğitimdeki aksaklık kız öğrencilerde daha yüksektir, bu sonuç olağanüstü durumlarda riskli gruplardan olan kadınlara pozitif ayrımcılık yapılmasının gereğini ortaya koyabilir. Bunun yanında okul başarısında düşüş yine kız öğrenciler ve maddi problemleri olan öğrencilerde saptanmıştır. Hayatın her döneminde olduğu gibi olağandışı durumlarda da sosyo-ekonomik koşullar afetten etkilenme durumunu değiştirmektedir. Çalışmanın kısıtlılıkları olarak depremi yaşayan öğrencilerin tümüne ulaşılammış olması ve çalışmanın sadece Tıp fakültesinde yapılması sayılabilir. Olağandışı durumların uzun dönem etkileri konusunda daha aydınlatıcı bilgilere ulaşabilmek açısından Van ilinde depremi yaşayan öğrencilerde yapılacak kesitsel bir çalışmanın daha faydalı olabileceği kanısındayız.

Kaynaklar

1. H AK. Afet ve Afet Tıbbı İle İlgili Kavramlar. In: H AK, ed. Acil ve Afet Durumlarında Sağlık Yönetimi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları 2013:13.
2. Aker T. 1999 Marmara Depremleri: Epidemiyolojik Bulgular ve Toplum Ruh Sağlığı Uygulamaları Üzerine Bir Gözden Geçirme. Türk Psikiyatri Dergisi 2006; 17: 204-212.
3. Ersoy Ş. 2015 Yılı'nın Doğa Kaynaklı Afetleri "Dünya ve Türkiye". [cited; Available from: http://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/cb5590ed725b536_ek.pdf
4. Müdahale,İyileştirme ve Sosyoekonomik Açıdan 2011 Van Depremi Raporu. . 2014 [cited 16.08.2016]; Available from: <http://sitap.org/mudahale-iyilestirme-ve-sosyoekonomik-acidan-2011-van-depremi/>

5. Ozdemir PG, Kaplan İ, Uysal C, Bulut M, Atli A, Bez Y, et al. Serum total oxidant and antioxidant status in earthquake survivors with post-traumatic stress disorder. *Acta Neuropsychiatrica* 2015; 27(3): 153-158.
6. Ceyhan E, Ceyhan AA. 1999 Marmara Bölgesi Depremlerini Yaşayan Üniversite Öğrencileri Üzerinde Depremi Uzun Dönemli Sonuçları 2006.
7. Abali O, Alyanak B, Görker I. Acute psychological reactions of children and adolescents after the marmara earthquake: A brief preliminary report. *Clinical child psychology and psychiatry* 2002; 7: 283-287.
8. Şeker BD, Akman E. Van Depremi Sonrası Duygusal, Bilişsel Ve Davranışsal Tepkiler: Polis Örneklemi İncelemesi. *Social Sciences Review of the Faculty of Sciences & Letters University of Uludag/Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2014; 16.
9. Kadak MT, Nasıroğlu S, Boysan M, Aydın A. Risk factors predicting posttraumatic stress reactions in adolescents after 2011 Van earthquake. *Compr Psychiatry* 2013; 54(7): 982-990.
10. Yılmaz V, Cangur S, Çelik HE. Sex difference and earthquake experience effects on earthquake victims. *Personality and individual differences* 2005; 39: 341-348.
11. ÖC ÖY. Marmara Depreminden Üç Buçuk Yıl Sonra Ergenlerde TSSB, Depresyon ve Anksiyete Belirtileri.
12. Aksaray G, Kortan G, Erkaya H, Yenilmez C, Kaptanođlu C. Gender differences in psychological effect of the August 1999 earthquake in Turkey. *Nord J Psychiatry* 2006; 60(5): 387-391.
13. Roussos A, Goenjian AK, Steinberg AM, Sotiropoulou C, Kakaki M, Kabakos C, et al. Posttraumatic stress and depressive reactions among children and adolescents after the 1999 earthquake in Ano Liosia, Greece. *Am J Psychiatry* 2005; 162(3): 530-537.
14. Karakaya, I, Ađaođlu B, Coşkun A, Şişmanlar ŞG, Yıldız-Öc, Ö. Marmara Depreminden Üç Buçuk Yıl Sonra Ergenlerde TSSB, Depresyon ve Anksiyete Belirtileri. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2004; 15(4): 257-263.
15. Sabuncuođlu O, Çevikaslan A, Berkem M. Marmara depreminden etkilenen iki ayrı bölgede ergenlerde depresyon, kaygı ve davranış. *Klinik Psikiyatri* 2003; 6: 189-197.
16. Bal A. Post- Traumatic Stress Disorder in Turkish Child and Adolescent Survivors Three Years after the Marmara Earthquake. *Child and Adolescent Mental Health* 2008; 13: 134-139.
17. Bulut S. Depremden sonra çocuklarda görülen travma sonrası stres tepkilerinin yaş ve cinsiyetler açısından karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2009; 4: 43-51.
18. Önsüz MF, Topuzođlu A, İkişik H, Karavuş M. Marmara Depreminden Altı Yıl Sonra Sapanca'da Travma Sonrası Stres ve Anksiyete Bozukluklarının Deđerlendirilmesi. *Yeni Symposium*; 2009; 2009.
19. Altındağ A, Ozen S, Sir A. One-year follow-up study of posttraumatic stress disorder among earthquake survivors in Turkey. *Compr Psychiatry* 2005; 46(5): 328-333.
20. Shimizu S, Aso K, Noda T, Ryukei S, Kochi Y, Yamamoto N. Natural disasters and alcohol consumption in a cultural context: the Great Hanshin Earthquake in Japan. *Addiction* 2000; 95(4): 529-536.
21. Tanhan F, Kardeş F. Van Depremini Yaşayan Ortaöđretim Öğrencilerinin Travmadan Etkilenme ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education* 2014; 4: 102-115.
22. Kaya A. A Study On Depression Levels Of The University Students Experiencing The 17th Aug. 1999 Marmara And 12th Oct. 1999 Bolu-Duzce Earthquakes. *Eurasian Journal Of Educational Research (Ejer)* 2004.
23. Erdođdu My. Ana-Baba Tutumlari Ve Öğretmen Davranışlari İle Öğrencilerin Akademik Başarıları Arasındaki İliş-Kiler. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2007.
24. Hacifazlıoğlu Ö, Karairmak Ö, Öztapak M. Göç Olgusu Bağlamında Lise Öğrencilerinin Aile Profilleri Ve Akademik Başarı Durumları. *Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* 2015: 81.